

«Самое дорогое у человека — это жизнь. Она дается ему один раз, и прожить её надо так, чтобы не было мучительно больно за бесцельно прожитые годы, чтобы не жег позор за подленькое и мелочное прошлое и, чтобы, умирая, мог сказать: вся жизнь и все силы были отданы самому прекрасному в мире — борьбе за освобождение человечества».

В історії України є особистості, пам'ять про яких є значимою для всіх поколінь. Саме до таких постатей належить Микола Олексійович Островський – автор безсмертного роману “Як гартувалася сталь”, який став своєрідним підручником життя, школою мужності для молоді. Ця книга є глибоким чистим джерелом громадянської позиції кожної людини.

“Найпрекрасніше для людини, - говорив М.Островський, - усім створеним служити людині і тоді, коли ти перестаєш існувати”. Україна добре пам'ятає, що й після фізичної смерті приклад життя і діяльності письменника не перестає служити нащадкам.

З дивовижною силою засяяла зоря легендарного М.Островського і героя його книги в роки Великої Вітчизняної війни. Павка Корчагін був учасником усіх битв – від Чорного до Баренцевого морів. Він захищав Севастополь і Одесу, стояв на смерть під Києвом, Ленінградом і Сталінградом. Моральною чистотою свого подвигу в ім'я таких загальнолюдських цінностей як патріотизм, чесність, справедливість, гуманізм, він кликав і кличе за собою мільйони рідних йому братів і сестер.

Крилаті слова письменника: “Життя треба прожити так, щоб не було нестерпно боляче за безцільно прожиті роки” і сьогодні не втратили актуальності. Вони спонукають людей віддавати себе справі будівництва нового, щасливого життя, бути патріотом своєї Батьківщини, не шкодувати для цього сили, розуму, а якщо треба – то й самого життя.

У нас, в Україні, де М.Островський народився 29 вересня 1904 року у селі Вілія, Рівненської області, ім'я і слава його не можуть бути забутими. Його знає вся планета, його роман видано багатьма мовами світу. Нічим не виправдано, що ім'я Миколи Островського, його роман “Як гартувалася сталь” викинуті зі шкільних підручників, що занедбані його музеї.

У 1989 році за рішенням ЮНЕСКО літературно-меморіальний музей М.Островського у м. Шепетівці було занесено до Міжнародного каталогу “Музеї світу”. Каталог видається щорічно, в якому музей письменника М.Островського безкоштовно рекламується серед 41-ї тисячі музеїв 149 країн світу як літературно-меморіальний заклад.

Микола Олексійович Островський народився в Україні, у селі Вілія Острозького району Рівненської області. Значну частину свого життя прожив в Україні (у своєму рідному селі, потім у містах Шепетівка, Київ, Берездівському районі, Ізяславі).

На фотографіях, розміщених на стендах музею, що діє у селі Вілія можна побачити родину Островських. Зі світлин дивляться красиво і охайно вдягнені члени сім'ї. Вдивляючись у їхні обличчя, розумієш, що це інтелігентна, культурна сім'я. Перші згадки про перебування родини Островських у селі Вілія зафіксовані в церковній сповідальній книзі від 1848 року. У великий піст кожна сім'я обов'язково мала сповідатися і причащатися. Отож, у ній зазначено, що таїнство сповіді здійснили Іван Васильович Островський (дід

Миколи), його дружина та син Володимир. Дід був учасником героїчної оборони Севастополя у 1854—1855 рр. Батько письменника — Олексій Іванович — дуже рано, у 19-річному віці, одружившись з Іулітою Бондарчук, теж відразу ж відбув на військову службу. Був учасником російсько-турецької війни, вийшов у відставку в званні унтер-офіцера, нагороджений двома Георгіївськими хрестами. Відомо, що його дружина померла в 40-річному віці від холери і похована на сільському кладовищі. Там же спочивають і її батьки. У 1895 році Олексій Іванович одружився вдруге з Ольгою Йосипівною Заєць, яка походила з родини чеських переселенців. Була освіченою жінкою, знала шість мов, писала вірші. Саме Миколі передалися від матері приваблива зовнішність та чорні очі.

У сім'ї Олексія та Ольги Островських народилося шестеро дітей. Правда, дві молодші сестри Миколи померли в молодому віці, вони поховані на Вілійському кладовищі, де покояться також і батьки Ольги Йосипівни. Побувавши на кладовищі, помітив, що могили родичів Островського

відрізняються від інших: на них усіх лежать кам'яні плити, напис на яких свідчить, що виготовлені вони коштом Олексія Івановича.

Старожили села стверджують, що родина мала корчму, яка стояла на краю села, а також чайну в центрі Вілії. Зокрема, чайна розміщувалася у тому ж будинку, де й проживала сім'я Островських: у правій половині було жила приміщення, а в лівій, за згадками жительки села Єфросинії Бондарчук, Ольга Йосипівна продавала чай, булочки та смажену рибу. Оскільки заклад розташовувався поблизу церкви, продавати горілку тут заборонялося. Хоча алкоголю в селі було вдосталь, адже у Вілії був винокурний завод, що давав «16, 428 відр горілки сорокаградусної річно». І належав він члену Державної думи, відомому російському акушеру–гінекологу Георгієві Рейну. У деяких документах зазначено, що Олексій Іванович Островський працював «сидельщиком казенной Вилицкой винной лавки», яку утримував до 1907 року. Напевне, власник корчми і «сидельщик винной лавки» — це одна й та сама посада, тільки для жителів села слово «корчма» зрозуміліше і ближче. Стверджують, що Олексій Іванович практично не брав участі у вихованні дітей, а згодом узагалі залишив сім'ю. Він був азартним гравцем у карти і, програвши велику суму грошей, залишив родину без засобів існування. У 1912 році Ользі Йосипівні довелося залишити будинок, який був куплений у борг. Вона забрала дітей і перебралася до родичів: спочатку — в село Оженин Острозького району, а згодом – у Шепетівку.

Із вищезазначеного виходить, що Микола Островський, який народився у 1904 році, проживав у Вілії лише вісім років. Документів про те, що він навчався у місцевій церковно–приходській школі, не виявлено, хоча збереглися спогади жителя села Олексія Степанця, в яких він стверджує, що навчався разом із Миколою в одному класі. Саме за його словами у Вілицькому музеї створено класний куточок. Деякий час після приїзду в Шепетівку навчався в училищі. Це були навчальні заклади, де викладання велося російською мовою. Більшість книг, які читав майбутній письменник, були російською мовою.

Музей у Вілії був створений у 15-ту річницю смерті Миколи Островського. Він розташований у тому самому будинку, де свого часу проживала родина Островських. Звісно, перед тим приміщення було реставроване: від фундаменту до самого верху. Про те, що книга Миколи Островського «Як гартувалася сталь» мала неабиякий розголос у світі, свідчать хоча б її видання (є у фондах музею) на таких мовах світу, як бенгальська, пуншу, суахілі, японська, китайська. Що стосується Китаю, то досі Павка Корчагін там є кумиром для молоді. Зокрема, в 2000 році в Україні китайці знімали художній фільм за романом «Як гартувалася сталь». Китайську знімальну групу, яка виявила бажання побувати у Вілії, всіма правдами і неправдами відмовили від поїздки. А от кілька років тому в музеї побували китайські студенти, котрі навчаються в Одеській консерваторії. Вони й подарували музею диски з кінофільмом про легендарного Павку китайською мовою.

У біографії Островського є один цікавий епізод, про який радянські біографи воліли не особливо згадувати. Коли почалася Перша світова війна, підліток Коля Островський двічі втікав з дому на фронт, бажаючи повоювати за царя.

Коли в Шепетівці існувала влада Української Народної Республіки (УНР), а потім гетьманату Павла Скоропадського й знову УНР (друга половина 1917-перша половина 1919 років), майбутній письменник навчався в початковому училищі, де викладання велося українською мовою. Згадуючи про прихід Миколи до цього училища, М. Рожанівська писала: «Я пояснила хлопцеві, що тепер в Україні відкриваються школи, в яких викладатимуть рідною мовою. Хлопчик відразу ж попросив книгу українською мовою. Я дала йому підручник з історії культури і дозволила взяти його додому».

М. Рожанівська ще згадує, що на підлітка М. Островського велике враження справила творчість Т. Шевченка: "...читали біографію Тараса Шевченка і його «Кобзар». На Колю справило величезне враження життя цієї великої людини".

Однак про навчання в українському училищі М. Островський намагається не згадувати. У романі «Як гартувалася сталь» про це немає і слова. В автобіографії, яку він додав до першої частини рукопису цього твору, посилаючи його у видавництво «Молода гвардія», про це теж нічого не говориться, а роки 1917-1919, коли працювало це училище й коли в Шепетівці існувала українська влада, подані таким чином, ніби автор автобіографії тоді працював робітником.

В 1921-1922 роках навчався у Київському електромеханічному технікумі (тепер ім. М. Островського), працював помічником електромонтера та був секретарем комсомольської організації київських Головних залізничних майстерень. У жовтні-грудні 1921 року працював на будівництві вузькоколійки між Києвом та Бояркою (у Боярці відкрито музей М. Островського, встановлено пам'ятник і пам'ятний знак письменникові).

В 1928 році переїхав в Сочі.

Був одружений з Раїсою Порфирівною Островською.

В 1932 році в журналі «Молода гвардія» надруковано роман Островського «Як гартувалась сталь». Поява роману викликала великий резонанс в країні. На адресу письменника приходили сотні читацьких листів, в яких крім відгуків про роман були і лікарські рецепти схвильованих читачів з порадами про лікування.

У 1935 році Островський був нагороджений орденом Леніна, йому були даровані будинок в Сочі і квартира в Москві. В січні 1936 року йому було присвоєно звання бригадного комісара. Зелену гімнастерку з ромбами Островський вперше одів 8 березня 1936 року.

Останні декілька місяців він прожив на вулиці свого імені (раніше Мертвий провулок), приймаючи вдома читачів і письменників. Він узяв на себе зобов'язання написати новий роман «Народжені бурею» (під тією ж назвою, що і втрачений ранній роман, але на інший сюжет) в трьох частинах і встиг написати першу частину, але роман був визнаний слабкішим попереднього, зокрема самим Островським. Рукопис роману був в рекордні терміни набраний, віддрукований, і екземпляри книги показували на похоронах письменника.